vendade ordu sõjakäigul leedulaste vastu 22. IX 1236. Selle ordu jäänused taotlesid nüüd ühinemist naabrusse asunud Saksa orduga, mis S. nõusolekul ja paavsti loaga teostuski 13. V 1237. S. valitsuse ajal sai Saksa ordu seega mõõgavendade päruse omanikuks Liivimaal, kusjuures S. siiski a. 1238 pidi leppima Harju- ja Virumaa loovutamisega Taanile.

K. Lohmeyer, Geschichte v. Ost- u. Westpreussen III (1908); E. Caspar, H. v. S u. die Gründung des Deutschordenstaats in Preussen (1924). — Vrdl. ka: Hartmann v. Heldrungen'i »Bericht über d. Vereinigung des Schwertbrüderordens mit d. Deutschen Orden« (*Scr. rer. Pruss.* 5., lk. 168–72, enne avaldatud ka Mitt. XI, 76–102). *L. A.*

**SAMARIN, Juri,** vene seltskonnategelane ja publitsist, sünd. 21. IV 1819 Peterburis ohvitseri pojana. Peale koduse hariduse saamist õppis ta Moskva ülikoolis aa. 1834–38 kirjanduslugu ning keeleteadust ja lähenes peale ülikooli lõpetamist slavofiilide ringile, eriti selle juhile N. Homjakovile, saades hiljemini ise sama ringi silmapaistvaks tegelaseks. 1844. a. astus S. riigiteenistusse, kuhu jäi 1853. a. aluni, teenides kohtuministeeriumis, senatis ja siseministeeriumis, oli selle järel oma isa mõisade valitseja ja hiljemini nende omanik, ühtlasi teotsedes rohkesti publitsistilisel alal, kirjutades peaasjalikult talurahva pärisorjuse kaotamise küsimustest. Aa. 1857–63 võttis S. agaralt osa vene talurahva pärisorjusest vabastamise reformi eeltöödest, sama reformi elluviimisest Samaras ja Peterburis ja pärast seda uue Poola talurahvaseaduse väljatöötamisest. 1864. a. tõmbus S. hädise tervise tõttu eraellu, elades vaheldamisi välismail, oma mõisas Samara kub., Moskvas ja Peterburis ja pühendades oma elu viimase aastakümne peaasjalikult publitsistilisele ja kirjanduslikule tegevusele. S. suri 19. III 1876 Berliinis. Läänemeremaade ellu puutuvaist küsimusist võttis S. osa eriti aktiivselt nii Vene riigiametnikuna kui ka publitsistina. Esmakordselt tutvus ta Läänemeremaade küsimusega ja Liivimaa agraarkorraga 1846. a. kevadtalvel asjaajaja abilisena »Komitees Liivimaa talupoegade elukorra korraldamiseks«. Sama a. suvel asus S. Riiga, kuhu jäi 1848. a.-ni, olles liikmeks Hanõkovi komisjonis, mille ülesandeks oli tundma õppida Riia omavalitsuslikku korraldust ja majandust ning koostada selle reformimise kava. Siin kirjutas S. üsna põhjaliku Riia linna ajaloo (Общественное устройство гор. Риги, Peterburi, 1852, uuesti tr. tiitliga Исторія Риги S.-i tööde VII köites, Moskva, 1889) ja oma publitsistilised kirjad Riiast (Письма изъ Риги, esiti käsikirjaliselt paljundatud, ilm. trükitult S.-i tööde VII köites a. 1889). Viimaseis käsitles ta balti saksluse suhtumist Venesse, leides selle olevat eitava ja separatistliku ilmega, venelaste seisukorda Baltimail, mis oma mannetuse ja tahaplaanile rõhutusega ei vastanud Vene riiklusele, vene-õigeusu levimist Liivimaal ja Balti kohalikkude privileegide põhjendamatust. Need kirjad, mis olid esitatud alul ainult siseministrile, said aga peagi Peterburi bürokraatlikes ringkonnis laiemalt tuttavaks, kutsusid baltisõbralikus elemendis, eriti Balti kindralkuberner A. A. Suvorov'is (vt.) esile suure meelepaha ja said teatavaiks ka keiser Nikolai I-le. Viimane nägi S. esinemises teenistusdistsipliini ja ühiskondliku kodurahu rikkumist ja karistas teda lühemaajalise arestiga Peeter-Pauli kindluses, likvideeris vahejuhtumuse siiski väga armulikult, andes autorile isiklikul audientsil noomituse. — Laiemas ulatuses algatas S. Balti küsimuse publitsistina 1860.-date aastate II poolel ja jätkas selle käsitlemist oma surmani. Sellele küsimusele pühendas ta kõik kuus vihku oma »Vene ääremaade« (Окраины Россіи) esimesest seeriast, mis ilmusid trükis Praagas ja Berliinis aa. 1868–76. Kaks esimest neist, üks pühendatud Baltimaade päevapolitilisele olukorrale, teine sisaldav »õigeusulise lätlase« mälestisi, ilmusid 1868. a. ja said suure tähelepanu osalisteks. Balti-saksa ringkondadega tekkis nende puhul kirglikult äge poleemika, millest kõige mõjuvamalt võttis osa C. Schirren (vt.). Autori baltisaksluse-vaenuline seisukoht on äärmise teravusega läbi viidud ka ülalnimetatud väljaande järgmistes vihkudes, millest III (1871) on pühendatud Liivimaa talurahva õigeusku siirdumisele 1841. a., IV (1874) ja V (1875) ägedale usutülile Vene riigivalitsuse ja luteri usu organite vahel Liivimaa õigeusuliste talupoegade luteri usku tagasipöördumise küsimuses ja VI (1876) Liivimaa talurahva küsimusele. Kõigis neis töödes esines S. Baltimaade eriõiguste ja isepärasuse ägeda vastasena ja venestamispolitika agara õhutajana. Aleksander II valitsuse ajal ei leidnud S. ideed ametlikku tunnustust, kuid Aleksander III ajal said nad valitsuse venestamispolitika ideoloogia põhialusteks.

Р. Б. Сл.; Сочиненія Ю. Ѳ. Самарина VII–VIII (1889–90); Б. Нольде, Ю. С. и его время (1925); E. v. Sternberg, Die Livländ. Bekehrungen (1872); E. Seraphim, J. S. (B. M. 1911, täiendatud kujul ilm. E. Seraphim'i töös »Aus vier Jahrhunderten«, 1913). *H. Kr.*

**SAMSON (-v. HIMMELSTIERNA), Hermann,** kirikutegelane, sünd. 4. III 1579 Riias kohaliku linna-kaitseväe juhi Naëman S.-i